

הידיד החדש: שריהביטחון הגרמני פראנקייוף שטראוס בעת ביקורו בישראל (1963) עם משה דיין וסגן-שרהביטחון שימעון פרס

תצלום רשמי של הצבא הפורטוגלי, שהראה חייל באנגולה, כשכיריו עזאי ישראלי. שוב ועם מישרדהחוק, שניסה לעשות נפשות באפריקה השחורה. מיסחרהנשק בא במקום מדיניות חוץ. לכאורה היו כל אלה תקריות קלות. אחרי הבחירות של 1959 התקדם פרס צעד גדול קדימה. בן-גוריון החליט שהגיע הזמן לקדם את הצעירים ולהכניסם לממשלה. משה דיין התמנה כשר-החקלאות, אבא אבן כשר-החינוך. פרס הופלה שוב לרעה — הוא התמנה כסגן-שר הביטחון. מבחינת המעמד נשאר נחות מדיין, אך היתה לו עמדת-כוח אדירה, מכיוון שלמעשה ניהל את האימפריה הביטחונית הגדולה לבדו.

גורמיה: בלילה ובערפל

ה בעייה הראשונה שלו היתה עם הרמטכ"ל שירש את מקומו של דיין — חיים לסקוב. כאשר כיהן דיין בתפקיד זה, ופרס היה רק מנכ"ל, לא עלה על דעתו של פרס לתבוע לחצוץ בינו ובין בן-גוריון. עכשיו, כסגן שר, תבע למעשה להיות ממונה על הרמטכ"ל. לסקוב, איש עקשני ובעל-עקרונות, לא הסכים. ונוצר משבר חמור. לפי דרישת פרס, סולק לסקוב מתפקידו בצורה ששמה קץ לקאריירה צבאית מפוארת. הוא למד בדרך הקשה שלא כדאי להתנגד לפרס.

באותה השעה עסק פרס בהקמת הכורים האי-טומיים בעזרת צרפת — בעיקר מחוץ ומבית.

כעבור זמן גרם לשערוריה עולמית, כאשר פירסמו האמריקאים כי המיפעל ליד דימונה, שהוסווה כ"בית-חרושת לטכסטיל", הוא מיפעל אטומי. המסוגל ליצור אופציה גרעינית צבאית. ישראל הסתבכה בסכך של הכחשות סותרות וכזבים. שהחשיד אותה כעולם כולו. אנשי-הצמרת האשימו בכך את פרס. שערוריה גדולה יותר קמה בשל מיבצע אופייני אחר של פרס, שהחל עוד ב-1957. אז קשר, בהסכמת בן-גוריון, את הקשרים הראשונים עם שריהביטחון הגרמני השנוי-במחלוקת, פראנקייוף שטראוס. בחשאי, בלי שיתוף הממשלה, ללא דיון ציבורי, נפתח אפיק חדש של אספקת-נשק, בעל משמעות מדינית, לאומית ורוחנית ממדרגה ראשונה.

אצל פרס — כמו אצל בן-גוריון — עמד עניין הנשק מעל לכל עניין אחר, גם מעל לזכר השואה. אך אצל אחרים, וביניהם שרי מס"ם ואחודות-העבודה וראשי הרות, נראו הדברים כבגידה בזכר ששת המיליונים.

במשך זמן-מה ניתן היה להחזיק את הדברים כסוד כמס. פרס נפגש עם שטראוס (ה"ריאדס" של 100 קילו, בעל עיניים כחולות שופעות-מרק...) והשניים מצאו חן זה בעיני זה במבט ראשון. נוצרה ידידות גדולה.

לכאורה היה הבדל עצום בין הבווארי, חובב האוכל והבירה, שופע החברתיות, ובין פרס המסוגר, אך מבחינה פוליטית דמה מצדם בצורה מדהימה. שניהם עלו לגדולה ככניחוסותם של מנהיגים קשישים ועקשניים (קונראד אדנאור ובן-גוריון). שניהם היו עסקני-ביטחון, שביקשו לעשות קאריירה פוליטית באמצעות מערכת-הביטחון. שניהם היו שנואים בקרב החוגים השמאליים והליברליים בארצותיהם. שניהם היו נציגי הקו הנוקשה (שנקרא אז בישראל "אקטיביסטי", מכיוון שמילים כמו "ימין", "לאומני" היו עדיין פסולות).

פרשת גרמניה חזרה על פרשת צרפת. היו בה כל הסממנים של מחתרת, הרפתקת וסיפור-מתח. אחרי שהידיעה הודלמה בישראל וגרמה לסערה, עבר פרס בחשאי את הגבול מצרפת לגרמניה במכתב נית קטנה, בלילה של שלג וערפל, נתקע בדרך בשלג והמשיך למעונה הפרטי של אשתו של שטראוס בכסר ליד מינכן. הדבר הוסתר גם מממשלת-ישראל. עסקות-הנשק הקטנות נודעו בכרים. הגדולות יותר נשמרו

עבורם שסצופו: "מנגנון החושך". הוזכרו גם יגאל אלון, יוסף אלמוגי ועוד.

העולם הזה גילה כי בראשית 1955 הציע אחד מחבריי הקבוצה לבצע בארץ הפיכה צבאית, כדי להשליט את בן-גוריון כשליטי-יחיד, אולם בן-גוריון רחה הצעה זו מכל וכל. לעומת זאת הניח בן-גוריון לאנשיו להשתלט על עמדות-המפתח של המדינה, ולהפעיל לשם כך את מערכת-הביטחון, השרותים החשאיים. המיטרה וכלייהתיקשות.

אם יימשך תהליך זה, הזהיר השבועון, תקום בארץ דיקטטורה מוסווית של אנשי החצר.

הדברים עשו רושם עמוק בחוגי הצמרת. אף שפומבית נדחו הדברים כהמצאות של השבועון המסויים, ואיסר הראל אף הגדיר את העולם הזה כ"האויב מס' 1 של המישטר", ידעו ראשי מפא"י שהדברים נכונים, ואמונה זו התחזקה אצלם מדי יום. שורה של התפוצצויות קטנות קדמה למשבר הגדול. פרס קיבל מירידייו בפאריס את אות לגיון-הכבוד, וזה הרגיו את מישרדהחוק. במארס 1958 נחת מטוס-נשק ישראלי נחיתת-אונס באלג'יריה. התפתחה תקרית בינלאומית, ותוך כדי כך התברר כי פרס מנהל מיסחר בינלאומי בנשק, בלי ידיעת מישרדהחוק ומאחורי גבו. הצרפתים חשדו כי הנשק מיועד למורדי אלג'יריה. לדברי פרס היה מיועד לרפובליקה הדומיניקנית שבמרכז אמריקה. מדינה שבה שלטה עריצות חשוכה.

היה זה אות לבאות, אך ב-1958 הרגיזה את גולדה מאיר רק העובדה כי פרס מנהל יחסיהוץ מאחורי גבה. בן-גוריון נאלץ להצדיק אותה.

פרשה דומה היתה בינואר 1962 כאשר פירס העולם הזה ידיעה על כך שצבא-הכיבוש הפורטוגלי באנגולה, שניהל שם מלחמה קולוניאלית מוזהמת, מצוייד בנשק ישראלי. פרס הכחיש זאת רשמית, ואז פירס "השבועון המסויים" על שערו,

המיבצע — הפיל את גמאל עבד-אל-נאצר ולהחליפו בקבוצה של מצרים גולים, סוכני בריטניה — נכשלה לגמרי. במחזה נדיר של שיתוף-פעולה, הכריחו וושינגטון ומוסקווה את בן-גוריון להחזיר את "מלכות ישראל" עד השעל האחרון, אחרי שאילצו את הבריטים והצרפתים להפסיק את המיבצע באמצע.

הציבור הישראלי, שיכור-הניצחון, לא הבין כלל מה קרה. עליידי התחברותה עם שתי המדינות הקולוניאליות העכורות, אישרה ישראל את טענת אויביה, שהיא משמשת כבסיס האימפריאליזם והקולוניאליזם בעולם הערבי. גל של לאומנות כלל-ערבית הציף את המרחב, עבד-אל-נאצר הפך אלילה-המונים, ועברו 20 שנה לפני שניצנים של שלום יכלו שוב לצמוח במרחב. שימעון פרס לא יצר את הקונספציה, שהביאה לאסון זה. היא היתה של בן-גוריון. אך הוא היה משרתה הנאמן — ואולי גם העיקבי ביותר.

נעריהחצר של בן-גוריון

א רבעה חודשים לפני מילחמת-סיני פירס העולם הזה מאמר, שהיו לו השלכות מרחיקות-לכת.

תחת הכותרת, דיקטטורה בדרך — ממשלת הצללים גילה השבועון כי זה זמן רב פועלת מאחורי-הקלעים ממשלה סודית, בלתי-דמוקרטית במהותה, המנהלת למעשה את המדינה מאחורי גבם של המוסדות החוקיים.

כחברי הקבוצה, שנקראה עליידי השבועון "קבוצת המנהלים" ו"נעריהחצר של בן-גוריון", וזהו בין השאר אהוד אבריאל, איש-מיסתורין רביהשפעה; מנכ"ל מישרד ראשיהממשלה טדי קולק, ומנכ"ל מישרדהביטחון שימעון פרס. ברמזים וזהו גם הרמטכ"ל, משה דיין, והממונה על שרות-הביטחון, איסר הראל. עצם קיומם של השרותים האלה נאסר אז לפירסום, והעולם הזה המציא

נשק, נשק ומילחמה: שריהביטחון בורג'ס-מונורי עם מנכ"ל מישרדהביטחון שימעון פרס